

ВЛАДИМИР В. КОЗАР*

Правни факултет за привреду и правосуђе
Нови Сад

АНА И. ОПАЧИЋ**

Факултет за пословне студије и право
Београд

UDC: 347:347.7

Прегледни рад

Примљен: 04.05.2021

Одобен: 25.05.2021

Страна: 291–306

DOI: 10.51738/Kpolisa2021.18.2г.4.04

ПОСЕБНА ПРАВИЛА ПОСТУПКА У ГРАЂАНСКИМ И ПРИВРЕДНИМ СПОРОВИМА МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

Сажетак: У раду су приказане законске одредбе, ставови судске праксе и мишљења правне науке о посебном поступку у парницама о споровима мале вредности. Објашњен је појам, историјат и значај маличног спора. Посебно су размотрена питања која се тичу цензуса, односно граничне вредности предмета спора од које зависи примена ове посебне врсте поступка. Указано је на проблем великог броја поступака у маличним споровима, чија је вредност толико ниска да не би требало покретати механизам судске заштите, као и на неопходност прописивања минималног цензуса за дозвољеност тужбе. С друге стране, превисоко прописани цензус у споровима мале вредности не одговара економској снази грађана, што доводи до смањења квалитета судске заштите у споровима који за странку имају велики значај. Затим су анализирани најважније специфичности маличног спора, које се испољавају у последицама изостанка странака са рочишта за главну расправу, као и у ограничењу жалбених разлога искључењем принципа *beneficium novorum*. Приказан је процесно-правни значај изостанка тужиоца, који се огледа у наступању фикције повлачења тужбе. Такође, анализирани су услови за доношење пресуде због изостанка као последице недоласка туженог на рочиште за главну расправу, која се заснива на фикцији признања чињеница. Указано је да се одлука којом се решава спор мале вредности не може побијати због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, већ само због апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права. На крају, дати су предлози за измену закона, у циљу олакшања примене процесних норми и повећања ефикасности поступка.

Кључне речи: спор мале вредности; повлачење тужбе, пресуда због изостанка; жалба; *beneficium novorum*.

* kozarv@pravni-fakultet.info

** ana.galjak@gmail.com

Увод

Одредбама Главе XXXIII Закона о парничном поступку предвиђена су посебна правила поступака у споровима мале вредности, која омогућавају једноставне и јефтине начине за парницење. „Спор мале вредности представља једну врсту скраћеног поступка. Сврха овог поступка је да се спор што пре оконча” (Правни став ВТС, 2005).

Посебан поступак редуциране когниције у споровима мале вредности (багателни, малични поступак) био је познат у нашем праву у систему закона из 1929, који након 1945. у судској пракси није прихваћен из идеолошких разлога (Triva, Belajec i Dika 1986, 672). Ова врста поступка уведена је у поново наш правни систем законском новелом из 1972. године са циљем да се у споровима који немају већу вредност постигне упрошћење и убрзање поступка (Познић 1987, 397). „Одступање од општег поступка овде се заснива на ставу да у споровима чија вредност није велика не треба примењивати оне одредбе које парницу чине сложенијом и продужују њено трајање. Тиме се, истина, умањују гаранције за тачност пресуде, али се постиже експедитивност судовања у огромном броју спорова релативно мањег значаја” (398).

У правној теорији и неким страним законодавствима користи се и назив „багателни поступак”, односно багателни спорови (Лучић Видојковић и др. 2019, 76). У праву Немачке у XX веку багателни поступак (*Bagatellverfahren*) био је предвиђен као посебан поступак који је важио за све имовинскоправне спорове чија новчана вредност није прелазила 50 ДМ (Салма 2010, 125).

Исти термин користи се у праву Европске уније (“*europäisches Bagatellverfahren*”) приликом регулисања европског поступка за спорове мале вредности (Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort [BDW] 2021). Уредба (ЕЗ) бр. 861/2007 Европског парламента и Савета од 11. јула 2007. о установљењу европског поступка за спорове мале вредности примењује се на све прекограничне спорове у грађанским и трговачким стварима до 5000 евра, уз одређене изузетке (Regulation 861/2007). Уредбом се ствара поједностављени и убрзани писани поступак за поступање са случајевима прекограничних спорова мале вредности. Тиме се смањују трошкови и осигурава да се пресуде донесене у једној земљи ЕУ аутоматски извршавају у другој. Уредба (ЕЗ) бр. 861/2007 додатно је побољшана и осавременењена Уредбом (ЕУ) 2015/2421 којом су ажурирана и правила за поступак за европски платни налог који је први пут уведен у оквиру Уредбе (ЕЗ) бр. 1896/2006 (Regulation 2015/2421). Наведеним уредбама укидају се препреке за добро функционисање грађанских поступака, подстицањем усклађености правила о грађанском поступку која важе у државама чланицама (Бордаш 2009, 87).

У поступку о споровима мале вредности сходно се примењују и правила из општег парничног поступка у питањима која нису регулисана одредбама Главе XXXIII. То значи да се у споровима мале вредности норме општег поступка не примењују дословно (онако како гласе, буквално), већ уз одређена мања или већа одступања и прилагођавања (Козар и Почуча 2014, 683). За од-

лучивање у сваком појединачном (конкретном) случају у споровима мале вредности, битна је основна идеја, „као и одређено одступање од норме општег поступка, а како се не би довео у питање основни циљ посебног поступка у споровима мале вредности, а уједно и пружила адекватна заштита права, чију заштиту у овим споровима странке од суда и захтевају” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). „Судија треба да се стара да увиди истину и суди по сопственом уверењу, где се то по закону захтева; да буде непристрасан и савестан и ствар исцрпно извиди, а да ли ће се свету допасти његова одлука о томе не треба да води рачуна, јер грађани иду у суд по правду, а шта је правда казује судија, јер судија познаје право” (Урошевић 1936).

Дефиниција, цензус и значај спора мале вредности

Спорови мале вредности јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, с тим што у поступку у привредним споровима мале вредности овај лимит износи 30.000 евра (ЗПП 2020, чл. 468, ст. 1 и чл. 487, ст. 1).

Иста гранична вредност прописана је и у поступку о споровима мале вредности који ће се спроводити и поводом приговора против платног налога, у погледу вредности оспореног дела платног налога (ЗПП 2020, чл. 470). „У мандатном поступку, а поводом приговора против платног налога, ако вредност оспореног дела платног налога не прелази износ од динарске противвредности од 3.000 евра по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе тада ће се и у том поступку применити правила маличног поступка” (Радованов 2014, 291). Овај лимит важи и у парницама поводом приговора против решења о извршењу на основу веродостојне исправе. У оба случаја лимит за привредне спорове мале вредности износи 30.000 евра.

За одређивање лимита (цензуса) меродавна је само вредност главног захтева, док се камате, уговорна казна и остала споредна тражења, као и трошкови поступка не узимају у обзир ако не чине главни захтев (ЗПП 2020, чл. 28). „С обзиром да се вредност предмета спора по тужби или противтужби одређује према вредности главног дуга, то се стога дугована камата, уговорна казна и остала споредна тражења као и парнични трошкови не узимају у обзир, уколико не чине главни захтев” (Решење ПАС, Пж. 7567/10). За другостепену надлежност вишег суда, односно „за оцену да ли се ради о спору мале вредности, није значајна вредност предмета спора оспорена жалбом, већ вредност предмета спора постављена тужбеним захтевом” (Јовановић 2012, 11).

Неке врсте спорова никада нису спорови мале вредности, без обзира на вредност предмета спора. Реч је о негативној дефиницији (Салма 2010, 134). Такви захтеви искључени су посебном законском одредбом којом је предвиђено да се не сматрају споровима мале вредности: спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине, без обзира на вредност која је означена у тужби (ЗПП 2020, чл. 469).

Указано на проблем да постоји велики број поступака у споровима мале вредности, чија вредност је толико ниска (нижа је од 1.000,00 динара), да је за исту (вредност) сувишно покренути "велики судски механизам", који много кошта у односу на тако ниску вредност предмета спора – такви спорови се у суштини воде због парничних трошкова, чија наплата представља „главни циљ”, а што је у супротности са циљем због којег се и воде судски спорови – ради заштите субјективног права. Дакле, интерес за вођење такве врсте спора није правни, већ искључиво економски. Махом такви спорови воде се против Републике Србије (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). У питању су багателни спорови на које би требало применити старо правило *De minimis non curat praetor* (О ситницама се не стара претор). Стога је у домаћој стручној јавности предложено да се закон измени увођењем категорије багателних спорова и прописивањем посебних услова за поступање у тој врсти спорова (Луцић Видојковић и др. 2019, 76). Тужбе чији основни циљ није заштита повређеног или угроженог грађанског субјективног права, већ проузроковање и наплата трошкова судског поступка, требало би одбацити због недостатка правног интереса, као опште процесне претпоставке која мора постојати код сваке врсте тужбе.

Такође предложено је да се размотри „прописивање минималног цензуса за подношење тужбе, односно да се испод одређеног износа не може подносити тужба пред судом, већ пред неким другим органом, установом... или да се за такве тужбе одреде ниже тарифе по Адвокатској тарифи и Таксеној тарифи, а како не би исти били вођени само из лукративних разлога, остваривања права на трошкове поступка” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

Значај овог посебног парничног поступка далеко превазилази основни разлог његовог прописивања – брзо и економично пресуђење, уз смањење трошкова, јер је због изузетно високог цензуса, у односу на укупан број спорова, број спорова мале вредности, а нарочито број привредних спорова мале вредности, врло велики. Све парничне судије у Србији имају више од половине предмета који се сматрају споровима мале вредности. У пракси међутим, највећи број таквих спорова не прелази чак ни вредност од 100.000 динара. Није мали број ни такозваних багателних спорова – до 20 евра. Иако ови спорови за грађане нису безначајни, закон налаже да би они требало да буду решавани брже, једноставније, по посебној процедури и с мањим судским трошковима, али то у пракси није случај (Петровић 2019).

Увећање дуга обрачунавањем затезне камате и предлог за смањење цензуса

На реалну вредност предмета спора утичу и други фактори, као што је затезна камата, без обзира што се споредна тражења не узимају у обзир приликом одређивања лимита за спор мале вредности. Јер, и за време док траје судски поступак затезна камата не престаје тећи, па се дуг, који дужник није могао добровољно да измири, или није хтео да плати спорну обавезу, увећава по

стопа вишој од 8% годишње, с тим што ако је стопа уговорене камате (нпр. из уговора о краткорочном кредиту) виша од стопе затезне камате, она тече и после дужникове доцње (ЗОО 2020, чл. 277, ст. 2). Дуг од 300.000 динара у доцњи, за пет година увећаће се на 469.348 динара, дакле за више од 50%. Након пет година дужничке доцње, дуг од 3000 евра износиће 4.199 евра, а у привредном спору мале вредности дуг од 30.000 евра износиће 41.998 евра. Закон о затезној камати прописује висину стопе и начин обрачуна затезне камате коју плаћа дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе, на годишњем нивоу, с тим што се на износ дуга који гласи на динаре, одређује према висини референтне каматне стопе Народне банке Србије, а ако дуг који гласи на евре према референтној каматној стопи Европске централне банке на главне операције за рефинансирање, које се у оба случаја увећавају за осам процентних поена. Стопа затезне камате за дуг у еврима, примењује се и на обавезе чија је висина одређена валутном клаузулом - када износ дуга гласи на евре, а исплаћује се у динарима (Козар 2019). На износ дуга који гласи на другу страну валуту, нпр. у швајцарским францима утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне централне банка земље домицилне валуте увећане за осам процентних поена (Козар 2018).

У парничном поступку, који по природи траје више година, решава се спор као стање конфликтне неизвесности између странака - наводног повериоца и наводног дужника, који добијају законско процесно-правно својство извршног повериоца и извршног дужника, тек након правноснажности и извршности пресуде и покретања поступка извршења. Међутим, затезна камата као материјално-правна последица дужничке доцње претходи овим поступцима и почиње тећи много пре покретања парничног поступка у коме је утврђено спорно право, које се касније принудно остварује у извршном поступку, што доводи до значајног увећања дуга (Козар 2020а, 855), иако се камата не узима у обзир приликом одређивања лимита у спору мале вредности, савесност дужника не зауставља ток затезне камате. Одсуство кривице за дужничку доцњу (нпр. виша сила - болест дужника, губитак посла и сл) не ослобађа дужника обавезе да плаћа затезну камату, због објективног схватања доцње у нашем праву (Козар 2020б, 669). Дејство више силе као општег основа ослобођења од грађанско-правне одговорности, а тиме и питање кривице дужника за неиспуњење обавезе, не утиче на право повериоца на затезну камату (Козар 2020а, 856). Виша сила је спољна околност (спољна чињеница) која има јачу моћ од моћи субјекта и дејствује независно од његове воље, њено дејство се не може предвидети, или спречити или избећи, а утиче на настанак, промену или престанак неког правног односа (Ђорђевић и В. Станковић 1987, 157). У нашем правном систему прихваћено је схватање објективне доцње, тако да дужник пада у доцњу чим не испуни обавезу у року одређеном за испуњење, без обзира на кривицу (ЗОО 2020, чл. 324, ст. 1) (553). Само поверилачка доцња, која настаје ако поверилац без основаног разлога одбије да прими испуњење или га својим понашањем спречи, може да доведе до престанка дужничке доцње, а тиме и до престанка обрачунавања затезне камате (ЗОО 2020, чл. 325, ст. 1 чл. 326, ст. 1 и чл. 326, ст. 2).

Физичко лице чија редовна примања и имовина расположива нису довољни за потпуно намирење потраживања, која се сваког дана увећавају за затезну камату, може упркос делимичним отплатама, остати у положају „вечитог дужника” због правила о урачунавању камата и трошкова, а имајући у виду да у грађанском праву нема „апсолутне” застарелости потраживања (Козар 2020б, 667). Ако дужник поред главнице дугује и камате и трошкове, урачунавање се врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим камате и најзад главница (ЗОО 2020, чл. 313). Застаревање се прекида подизањем тужбе и сваком другом повериочевом радњом предузетом против дужника пред судом или другим надлежним органом, у циљу утврђивања, обезбеђења или остварења потраживања (ЗОО 2020, чл. 388). Кад је прекид застаревања настао захтевом принудног извршења или обезбеђења, застаревање почиње тећи изнова од дана окончања овог поступка (ЗОО 2020, чл. 392, ст. 4 и 5).

Просечна бруто зарада по запосленом у Републици Србији у фебруару 2021. године износила је 85.864 динара (Секос 2021). Просечна зарада без пореза и доприноса (нето) износила је 62.280 динара што по средњем курсу на дан 27.04.2021, износи 529,65 евра (Републички завод за статистику [РЗС] 2021). Следи закључак да гранична вредност за малични спор од 3.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе приближна износу шестомесечне просечне нето зараде. Када се узме у обзир просечна пензија, која је за март 2021. износила 29.378 динара (односно 249,84 евра), лимит за спор мале вредности превазилази износ годишње пензије (Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање [РФПИО] 2021).

Ако је једна од странка у спору физичко лице из категорије предузетника, а друга такође предузетник или други привредни субјекат (нпр. привредно друштво) или друго правно лице, а спор је настао у обављању делатности предузетника, тада је реч о привредном спору мале вредности у коме лимит износи 30.000 евра, што је десет пута више од лимита који важи за грађанске спорове, и несразмерно је економској снази многих парничара.

Стога је у домаћој стручној јавности предложено да се „измени – снизи цензус од 3.000,00 евра по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе односно да се исти уподоби економском стандарду грађана Републике Србије, а да се при томе имају у виду цензуси земаља у окружењу, за које је утврђено да су уподобљени са економским стандардом грађана тих земаља (нпр. прописани цензус у Црној Гори износи 500,00 евра, затим у Хрватској 10.000,00 куна, што је око 1.355,00 евра, у БиХ 3.000,00 конвертибилних марака, што је око 1.528,00 евра, итд)” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). Закључено је да „за многе грађане Србије 3.000 евра уопште није мала вредност, па Форум судија предлаже да се цензус спусти на 900 евра, односно вредност две просечне плате у Србији. Просечна нето зарада у Републици Србији у јануару 2019. године износила је 54.521 динар. Цензус за спорове мале вредности се може поставити у висини од око две просечне нето зараде што износи око 110.000 динара, односно око 900 евра...” Као аргумент за такав предлог наведен је пример Немачкој где се споровима мале вредности сматрају они где

тужбени захтев није већи од 600 евра. У Чешкој је то 370 евра, а у Црној Гори 1.000 евра. „Да би се одредио оптималан цензус у споровима мале вредности потребно је имати у виду с једне стране објективне параметре, као што су висина просечне зараде и куповна моћ становништва, а с друге стране субјективне ставове грађана о томе шта је мала, а шта је велика вредност. Независно од имовинске вредности, странкама је њихов спор највреднији. Ипак, цензус је код нас превисоко постављен” па је предложено да се смањи на 900 евра (Петровић 2019).

Једно од решења могло би бити да цензус, од кога зависи примена посебних правила о поступку у споровима мале вредности, буде прописан према субјективном критеријуму, дакле у зависности од својства дужника, односно туженог, по угледу на правило о несуспензивности жалбе, према коме жалба против првостепене пресуде, којом је наложена исплата потраживања које не прелази динарску противвредност од 300 евра физичком лицу или 1000 евра правном лицу или предузетнику не одлаже извршење (ЗПП 2020, чл. 368). Дакле, цензус не би зависио од стварне надлежности – да ли се поступак у спору мале вредности води пред основним судом или пред привредним судом (када се примењују посебна правила поступка у привредним споровима у којима важи лимит од 30.000 евра, без обзира на својство странака), већ од тога да ли је тужени физичко лице које не обавља привредну делатност, или је у питању правно лице, односно предузетник, што би допринело да гранична вредност за примену ове посебне врсте поступка буде усклађена са економском снагом онога лица које треба да плати дуг или испуни какву другу чинидбу.

Последице изостанка са рочишта за главну расправу

Ради убрзања поступка предвиђене су значајне последице изостанка странка са рочишта за главну расправу, које се огледају у фикцији повлачења тужбе или у обавези суда да донесе пресуду због изостанка (Vrhovšek i Kozar 2020, 235).

Ако тужилац не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, сматраће се да је повукао тужбу (ЗПП 2020, чл. 475, ст. 1). „Фикција повлачења тужбе је санкција за тужиоца који после подизања тужбе пропушта активности у парници јер тужилац има право и дужност да се стара о заштити својих права. Околност да је изостао са рочишта преставља израз његове диспозиције” (Г. Станковић 2013, 574). Реч је о принудној одредби из које се изводи необорива претпоставка о повлачењу тужбе (Ćizmić 2020, 262). Пресумпција о повлачењу тужбе је необорива и чињеница која се пресумира јесте да је наступила правна последица повлачења тужбе *ex lege*, а не да је тужилац дао или требао дати изјаву да повлачи тужбу с којом би тужени требало тек да се сагласи да би дошло до правне последице повлачења тужбе. Када се испуни та законска претпоставка, тужба се сматра повученом по самом закону, а одлука суда о томе је деклараторне природе, јер суд само утврђује чињеницу која је већ наступила *ex lege* (253–254). То значи да суд у спору мале вредности није

дужан да цени оправданост изостанка као у редовном поступку, када закон у чл. 311 ст. 2 за сличну правну ситуацију, односно за наступање законске фикције о повлачењу тужбе, као последице изостанка обе парничне странке са рочишта за главну расправу, тражи да странке "неоправдано изостану", прописујући да ако са рочишта за главну расправу неоправдано изостану и тужилац и тужени или одбију да расправљају, тужба се сматра повученом (Vrhovšek i Kozar 2020, 236). „Својим недоласком на рочиште уредно позвани тужилац је показао да нема интерес да расправља пред судом и интерес за доношење мериторне одлуке којом би био решен спор који је повод парници” (Г. Станковић 2013, 574).

С друге стране, суд ће донети пресуду због изостанка ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван. Ова врста пресуде се назива контумациона пресуда, настала од латинске речи *contumax* што значи тврдоглав, пркосан (М. Stanković i Despotović 2019, 91). Пресуда због изостанка задржана је у посебном поступку у парницама о споровима мале вредности, али сада са другом правном природом у односу на претходни закон (Лутовац 2011, 115). Одредба која предвиђа да ће суд у посебном поступку о споровима мале вредности донети пресуду због изостанка ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, у погледу других питања, односно других услова за доношење ове пресуде, упућује на сходну примену општег прописа који детаљно регулише доношење пресуде због изостанка у општем поступку (ЗПП 2020, чл. 475, ст. 2). У правној литератури ово законско решење објашњено је неопходношћу упућивања „на члан 351 Закона о парничном поступку, јер би се без упућивања могао извући закључак како је за до ношење ове врсте пресуде довољно да само тужени изостане са рочишта за главну расправу, без обзира на то да ли су испуњени други услови прописани законом” (Бодирога 2015, 663). Разлог изостанка туженог није битан за доношење пресуде због изостанка, али може бити од значаја за одлуку о предлогу за враћање у пређашње стање. Дакле, „ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд је дужан да донесе пресуду због изостанка” (Г. Станковић 2013, 574). Према ставу судске праксе, „у случају неприступања туженог на рочиште, када је исти обавестио суд да због здравствених проблема није у могућности да присуствује, не значи да се нису стекли услови за доношење пресуде због изостанка, јер када се ради о спору мале вредности, суд не цени оправданост разлога изостанка са рочишта, већ их странка може истицати у предлогу за враћање у пређашње стање” (Пресуда ПАС, Пж. 8317/13). „Пресуда због изостанка ће се у спору мале вредности донети увек када уредно позвани тужени не приступи на рочиште, без обзира на оправданост разлога изостанка” (Пресуда ПАС, Пж. 2324/10).

Један од битних услова за доношење пресуде због изостанка јесте конклюдентност тужбе, тј. да основаност тужбеног захтева произлази из чињеница наведених у тужби (ЗПП 2020, чл. 351, ст. 1, тач. 3) (М. Stanković i Despotović 2019, 92). Јер, код пресуде због изостанка, по мишљењу правне теорије наступа фикција признања чињеница изнесених у тужби, тако да суд без доказивања узима за чињеничну подлогу своје мериторне одлуке чињеничне тврдње на

којима присутни тужилац заснива свој захтев (Познић 1987, 285–286). И према ставу судске праксе, суштина пресуде због изостанка у поступку о споровима мале вредности заснива се на фикцији признања чињеница изнетих у тужби, тако да суд без доказивања узима за чињеничну подлогу своје мериторне одлуке чињеничне тврдње на којима присутни тужилац заснива свој захтев (Пресуда ПАС, Пж. 6745/06). „Пошто суд не утврђује битне чињенице приликом доношења пресуде због изостанка ... то самим тим нема места ни примени правила о терету доказивања” (Решење ПАС, Пж. 6616/12). Суд је ослобођен потребе доказивања чињеница на којима се заснива тужбени захтев, односно утврђивања животног догађаја којим је одређен његов идентитет, већ на те чињенице по службеној дужности примењује материјално право, испитујући да ли је тужбени захтев основан по ма ком правном основу.

Ограничење жалбених разлога - непримењивање принципа *beneficium novorum*

Битна одлика маличног поступка јесте непримењивање принципа *beneficium novorum* - права на изношење нових чињеница и нових доказа (новота) у поступку. Пресуда или решење којим се окончава парница у поступку о споровима мале вредности може да се побија жалбом само због апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка из чл. 374 ст. 2 овог закона и због погрешне примене материјалног права (ЗПП 2020, чл. 479, ст. 1). „Тежиште одредаба о поступку у споровима мале вредности налази се међу прописима о правним лековима. По разлозима због којих се могу улагати, жалбе против пресуде и против решена знатно су редуциране” (Triva, Belajec i Dika 1986, 673). У судској пракси заузет је став о погрешној примени материјалног права у пресуди због изостанка као разлогу за њено преиначење: „Ако у поступку по жалби другостепени суд нађе да је пресуда због изостанка донета уз погрешну примену материјалног права, а о чему и код пресуде због изостанка он води рачуна по службеној дужности, пресуду ће преиначити правилно примењујући материјално право.” У образложењу пресуде даље је наведено: „Како и код доношења пресуде због изостанка ... другостепени суд у поступку по жалби по службеној дужности испитује правилност примене материјалног права, то је у конкретном случају Виши трговински суд нашао да је жалба основана, јер је имајући у виду чињеничне наводе, првостепени суд на утврђено чињенично стање погрешно применио материјално право када је тужбени захтев усвојио, па је стога правилном применом материјалног права – члана 211. Закона о облигационим односима донео ову пресуду којом ... првостепена пресуда преиначује тако што се тужбени захтев одбија као неоснован” (Пресуда ВТС, Пж. 3278/06).

Следи закључак да се одлука којом се решава спор мале вредности не може побијати због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања. Немогућност оспоравања пресуде због изостанка због чињеничног стања прихваћена је и судској пракси: „У жалби се не може оспоравати чињенично стање утврђено у првостепеном поступку у спору мале вредности” (Решење ПАС,

Пж. 5346/11). При томе, „за оцену дозвољености жалбених разлога против пресуде у поступку о споровима мале вредности, нису од значаја наведени жалбени разлози, већ њихова садржина.” У образложењу је истакнуто да: „Тужилац у жалби не наводи погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање као жалбени разлог, иако у тексту саме жалбе оспорава управо чињенице које су од стране првостепеног суда утврђене у погледу извршења услуга чија се наплата цене тражи. Такви жалбени наводи из изнетих разлога нису дозвољени, па нису ни разматрани у поступку по жалби” (Пресуда ПАС, Пж. 12913/10).

„Принцип *beneficium novorum* не важи кад је у питању жалба у овом посебном парничном поступку. Из тог разлога странке су дужне да све чињенице и доказе који се односе на главну ствар изнесу у току првостепеног поступка” (Г. Станковић 2006). Овај став правне теорије прихваћен је и у судској пракси: „О разлозима оспоравања захтева за који је по предлогу донето решење о извршењу на основу веродостојне исправе, тужени мора доказе доставити уз приговор на исто решење а најкасније до закључења главне расправе. Доказе које тужени достави уз жалбу против пресуде због изостанка суд неће разматрати, јер се у жалби у поступку о споровима мале вредности не може оспоравати утврђено чињенично стање, већ се она може поднети само због (апсолутно) битне повреде одредаба поступка... и погрешне примене материјалног права” (Пресуда ПАС, Пж. 1775/12).

„Осим тога, инстанциони суд, пошто се жалба не може изјавити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, неће моћи да укине првостепену одлуку уколико утврди да побијана одлука има материјалне недостатке, нити може да је преиначи уколико друкчије оцени утврђено чињенично стање у конкретној парници (Г. Станковић 2006). „У поступку у споровима мале вредности другостепени суд не може одлуку укинути и вратити првостепеном суду на поновно суђење, ако посумња у тачност чињеничног стања” (Салма 2010, 137). То значи да је у споровима мале вредности искључена двостепена оцена доказа, јер другостепени суд контролише само законитост првостепене пресуде – да ли је првостепени суд правилно применио материјално право на утврђено чињенично стање, као и да ли постоје апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка на које је жалилац указао или из чл. 374, ст. 2, тач. 1 до 3, 5, 7, и 9 на које пази по службеној дужности. При томе, „другостепени на прекорачење тужбеног захтева пази само на захтев странке” (Решење ВТС, Пж. 2974/06).

Потребно је истаћи да важећим законом прописана преклузија нових чињеница и доказа у жалби, и то као опште правило које се примењује у општем поступку (ЗПП 2020, чл. 372, ст. 1). „Слично правило било је предвиђено у чл. 359. претходног закона, док је такво ограничење у чл. 496а Закона о парничном поступку из 1977. било предвиђено само за поступак у привредним споровима” (Козар 2012, 161–162).

Постоји мишљење да „важеће одредбе Закона о парничном поступку, а које се и односе на посебан поступак о споровима мале вредности, не доводе до свог основног циља, а то је брзо, економично и ефикасно окончање овог

поступка” Такође се дошло до закључка „да је цензус од 3.000,00 евра по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе превисок, с обзиром на економски стандард грађана Републике Србије”, као и да тако висок цензус доводи у питање могућност остваривања адекватне заштите пред судом, „ако се узме у обзир да се у другостепеном поступку по жалби не расправља да ли је у првостепеном поступку потпуно и правилно утврђено чињенично стање или не и да против одлука донетих у другостепеном поступку по жалби није дозвољена ревизија” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

Такође, релативно битне повреде одредаба парничног поступка нису жалбени разлог против одлуке у спору мале вредности. Према ставу судске праксе, „постојање релативно битних повреда поступка ... не могу се испитивати у поступку по жалби у спору мале вредности, имајући у виду да се пресуда или решење којим се окончава парница у поступку у споровима мале вредности може побијати само због апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка...” У образложењу је закључено да се „...Неосновано жалбом побија и доказни поступак, као и оцена изведених доказа. Ово стога што се ови жалбени наводи односе на постојање релативно битне повреде парничног поступка јер се тичу тока доказног поступка, саслушање сведока ..., поступка вештачења..., оцене доказа ...” (Пресуда ВТС, Пж. 10278/05).

Поставља се питање да ли ће, као што сматра Познић (1987, 399): „другостепени суд одбацити као недозвољену жалбу засновану искључиво на разлозима због којих се одлука не може напасти”, нпр. због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања или због релативно битне повреде одредаба парничног поступка, или ће пак мериторно одлучивати о жалби, применом правила општег поступка према коме „другостепени суд испитује првостепену пресуду у границама разлога наведених у жалби, пазећи по службеној дужности на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тач. 1) до 3), 5), 7), и 9), као и на правилну примену материјалног права” (ЗПП 2020, чл. 386, ст. 3). Чини се да је правилнији став да другостепени суд треба по службеној дужности да испита правилност примене материјалног права и наведене апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка, и да донесе мериторну одлуку и када је жалба заснована на недозвољеном разлогу. У поступку о споровима мале вредности не примењују се одредбе општег поступка које дају могућност другостепеном суду да решењем да укине пресуду првостепеног суда и врати предмет том суду на поновно суђење ако сматра да због нових чињеница и нових доказа ради правилног утврђивања чињеничног стања треба да се одржи нова главна расправа пред првостепеним судом, или ако је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено (ЗПП, 2020, чл. 392 и 479, ст. 2). Дакле, у овом поступку није могућа сходна примена чл. 392 који се односи на утврђено чињенично стање, које се не може побијати жалбом, па самим тим не може ни бити предмет испитивања од стране другостепеног суда у жалбеном поступку. То је последица искључења принципа *beneficium novorum*, односно немоћности побијања пресуде због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Закључак

За разрешење спорних питања, на која је указано у овом раду, неопходно је да судије, како првог степена, тако и другог степена, у споровима мале вредности сходно примењују опште одредбе Закона о парничном поступку и да уједначавају судску праксу, јер само уједначена судска пракса доприноси правној сигурности (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). „Дакле, судија мора да зна и законе, али знати законе не значи знати напамет речи, текст закона, већ знати дух закона, силу и моћ њихову. То даље, значи да је за судију необично корисно пратити јудикатуру виших судова и важније одлуке уносити уз своје примедбе код прописа законских, јер на тај ће начин судија постићи једнообразност суђења и свима интересованима подједнако правду дели” (Урошевић 1936). „Међутим, из изражених ставова у судским одлукама, произлази да постоји разлика у примени права. Није спорно да се одређене разлике у тумачењу права јављају и исте морају бити прихваћене у сваком правном систему који се заснива на мрежи првостепених судова. Али, уколико разлика настаје пред истим судом, то ствара стање континуиране правне неизвесности, а што подрива поверење у судство” (Милојевић, Андрејевић и Крстајић 2015, 9). „Зато је неопходно једнако поступање судова у истим и истоврсним споровима, јер управо једнако поступање судова у поменутих споровима позитивно утиче на поверење грађана у правосуђе, као и на јачање правне сигурности грађана кроз једнаку заштиту њихових права пред судовима” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

Потребно је да се поступак у споровима мале вредности учини економичнијим, бржим и јефтинијим. Међутим, оно што се увек мора имати у виду јесте да кратки рокови, нису увек гаранција добре правде. Европски суд за људска права у том погледу подсећа да члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода прописује временску ефикасност судских поступака, али такође јемчи и општије начело доброг вршења правде које има већи домет од начела разумног рока и може оправдати избор мање брзих али праведнијих поступака (ЕCHR, 42585/98, par. 54).

Смањењем цензуса обезбедио би се виши квалитет судске заштите, јер би многи спорови били решавани по правилима општег поступка, што би истовремено продужило трајање парнице. С друге стране, смањено би се број спорова мале вредности, а тиме и број жалби на пресуде које решава виши суд, што би истовремено довело до повећаног прилива предмета у апелационим судовима, у другостепеном поступку.

Сматрамо да би гранична вредност, од које зависи примена посебних правила о поступку у споровима мале вредности, требало да буде прописана према субјективном критеријуму, дакле у зависности од својства дужника, односно туженог, што значи да би цензус зависио од тога да ли је тужени физичко лице које не обавља привредну делатност, или је у питању правно лице, односно предузетник. То би допринело да гранична вредност за примену ове посебне врсте парничног поступка буде усклађена са економском снагом онога лица које треба да плати дуг или испуни какву другу чинидбу.

Литература

1. Бордаш, Бернадет. 2009. „Осврт на последице надлежности Европске заједнице у материји међународног приватног права.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 43 (1): 85–106.
2. Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort [BDW]. 2021. “Europäisches Bagatellverfahren.” *Österreichs digitales Amt* 10.05.2021. https://www.oesterreich.gv.at/themen/dokumente_und_recht/zivilrecht/2/1/Seite.1010327.html.
3. Бодирога, Никола. 2015. „Неки проблеми у примени закона о парничном поступку у споровима мале вредности.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 49 (2): 653 – 670 .
4. Врховшек, Владимир, Марија Михајлов и Јадранка Чабаркапа. 2019. „Поступак у споровима мале вредности.” *Билтен Вишег суда у Београду* (90): 221–230.
5. Vrhovšek, Vladimir i Vladimir Kozar. 2020. „Posledice izostanka u sporovima male vrednosti.” U *Unifikacija prava i pravna sigurnost - Zbornik radova 33. Susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović*, Том III, ur. Jelena S. Perović Vujačić, 233–250. Београд: Копачићка школа природног права – Сlobодан Perović.
6. Ђорђевић, Живомир и Владан Станковић. 1987. *Облигационо право*. Београд: Научна књига. стр. 157.
7. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, "Службени лист СЦГ" - Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005, 7/2005, "Службени гласник Републике Србије - Међународни уговори", бр. 12/2010, 10/2015.
8. Закон о парничном поступку [ЗПП], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 87/2018, 18/2020.
9. Закон о затезној камати, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 119/2012.
10. Закон о облигационим односима [ЗОО], „Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 31/93, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 18/2020.
11. Intiba v. Turkey, No 42585/98, - Court (Second Section) - Judgment (Merits) of 24 May 2005, ECLI:CE:ECHR:2005:0524JUD004258598
12. Јовановић, Власта. 2012. „Спорна правна питања и правна схватања врховног касационог суда.” *Билтен Врховног касационог суда* (3): 11–12.
13. Козар, Владимир. 2012. „Преклузија нових чињеница и доказа у парничном поступку.” У *Актуелна питања савременог законодавства*, ур. Сlobодан Perović, 161–170. Будва – Београд: Савез удружења правника Србије и Републике Српске.

14. Козар, Владимир. 2018. „Раскид уговора о кредиту са валутном клаузулом због промена курса швајцарског франка.” *Култура полиса* XV (36): 597–610.
15. Козар, Владимир. 2019. „Ништавост валутне клаузуле – ограничење слободе пружања финансијских услуга и нарушавање правне сигурности.” У *Слобода пружања услуга и правна сигурност*, ур. Миодраг Мићовић, 217–246. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке.
16. Козар, Владимир. 2020а. „Уједначавање положаја инсолвентних правних и физичких лица увођењем личног банкрота.” У *Услуге и права корисника*, ур. Миодраг Мићовић, 851–873. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке.
17. Козар, Владимир. 2020б. „Хуманизација положаја дужника – индивидуални стечај.” *Култура полиса*, XVII (41): 665–680.
18. Козар, Владимир и Милан Почуча. 2014. *Коментар Закона о парничном поступку са новелама из 2014. године, судском праксом и регистром појмова*, друго измењено и допуњено издање. Београд: Пословни биро.
19. Лучић Видојковић, Ана, Ивана Нинчић, Ненад Цвјетићанин, Небојша Ђуричић, и Снежана Марјановић. 2019. *Анализа спорова мале вредности*. Београд: Форум судија Србије.
20. Лутовац, Звездана. 2011. „Новине у закону о парничном поступку – нови ЗПП.” *Билтен Врховног касационог суда* (3): 108–116.
21. Милојевић, Драгомир, Снежана Андрејевић и Веско Крстајић. 2015. *Уједначавање судске праксе–изазови и могућа решења*. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији.
22. Познић, Боривоје. 1987. *Грађанско процесно право*. Београд: Савремена администрација.
23. Правни став Вишег трговинског суда [ВТС] утврђен на седници Одељења за привредне спорове од 19. и 20.09.2005. године
24. Петровић, Александра. 2019. „До 3.000 евра – мали судски спор.” *Политика*. 18.11.2019. <http://www.politika.rs/sr/clanak/442221/Do-3-000-evra-mali-sudski-spor>.
25. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 8317/13 од 13.11.2013. године.
26. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 2324/10 од 13.05.2010. године.
27. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 6745/06 од 23.08.2006. године.
28. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 3278/06 од 12.04.2006. године.
29. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 12913/10 од 18.08.2011. године.
30. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 1775/12 од 01.03.2012. године.

31. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 10278/05 од 14. марта 2006. године.
32. Радованов, Александар. 2014. *Грађанско процесно право*, четврто измењено издање. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.
33. Републички завод за статистику [РЗС]. 2021. „Зараде.” *Републички завод за статистику* 10.05.2021. <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/trziste-rada/zarade>.
34. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 7567/10 од 03.06.2010. године.
35. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 6616/12 од 10.04.2013. године.
36. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 5346/11 од 09.02.2012. године.
37. Решење Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 2974/06 од 29.9.2006. године.
38. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање [РФПИО]. 2021. „Просечан износ пензије.” *Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање* 10.05.2021. <https://www.pio.rs/sites/default/files/Statistike/Prosecna%20penzija/2021/Prosecan%20iznos%20penzije%20MART-2021.pdf>.
39. Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure, OJ L 199, 31.7.2007, p. 1–22.
40. Regulation (EU) 2015/2421 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 amending Regulation (EC) No 861/2007 establishing a European Small Claims Procedure and Regulation (EC) No 1896/2006 creating a European order for payment procedure, OJ L 341, 24.12.2015, p. 1–13.
41. Салма, Марија. 2010. „Поступак у споровима мале вредности.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 44 (2): 121–141.
42. Станковић, Гордана. 2006. „Погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање као разлог за жалбу у парничном поступку.” *Билтен судске праксе Врховног суда Србије* (1). 7.05.2021. <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/31022>.
43. Станковић, Гордана. 2013. *Грађанско процесно право*, Прва свеска. Београд: Мегатренд универзитет.
44. Stanković, Marko i Danijela Despotović. 2019. „Kontradiktorne i presude na osnovu dispozitivnih radnji stranaka u Srbiji i u uporednom pravu.” *Pravo – teorija i praksa* 36 (7–9): 82–102. <https://doi.org/10.5937/ptp1907082S>.
45. Triva, Siniša, Velimir Belajec, i Mihajlo Dika. 1986. *Грађанско парнично процесно право*, шесто измењено и допуњено издање. Загреб: Народне новине.
46. Урошевић, Лаза. 1936. *Шта је све потребно да постанеш праведни судија?* Београд: Удружење судија Краљевине Југославије.
47. Cekos. 2021. „Саопштење ZR10 Републичког завода за статистику бр. 107 од 26.04.2021.” 10.05.2021. *Cekos*. <http://www.cekos.rs/prose%C4%8Dne-bruto-zarade-plate-februar-2021-godine>.

48. Čizmić, Jozo. 2020. „Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019.” *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41 (1): 243–267.

VLADIMIR V. KOZAR*

Faculty of Law for Commerce and Judiciary
Novi Sad

ANA I. OPAČIĆ**

Faculty of Business Studies and Law
Belgrade

Review work

Received: 04.05.2021

Approved: 25.05.2021

Page: 291–306

SPECIAL RULES OF PROCEDURE IN CIVIL AND COMMERCIAL DISPUTES OF SMALL VALUE

Summary: The paper presents legal provisions, attitudes of court practice and opinions of legal science on special procedure in litigation on small claims. The concept, history and significance of the small dispute are explained. The issues concerning the census, ie the threshold value of the subject matter of the dispute on which the application of this special type of procedure depends, were especially considered. The problem of a large number of proceedings in small disputes, the value of which is so low that the mechanism of judicial protection should not be initiated, was pointed out, as well as the necessity of prescribing a minimum threshold for the admissibility of a lawsuit. On the other hand, too high a prescribed threshold in small value disputes does not correspond to the economic strength of citizens, which leads to a reduction in the quality of judicial protection in disputes that are of great importance to the party. Then, the most important specifics of the small dispute were analyzed, which are manifested in the consequences of the absence of the parties from the main hearing, as well as in the limitation of the grounds of appeal by excluding the principle of *beneficium novorum*. The procedural-legal significance of the absence of the plaintiff is presented, which is reflected in the occurrence of the fiction of withdrawing the lawsuit. Also, the conditions for passing a verdict due to absence as a consequence of the defendant's absence from the main hearing, which is based on the fiction of admitting the facts, were analyzed. It was pointed out that the decision resolving a small value dispute cannot be challenged due to an erroneously or incompletely established factual situation, but only due to an absolutely significant violation of the provisions of civil procedure and due to incorrect application of substantive law. Finally, proposals for amending the law were given, in order to facilitate the application of procedural norms and increase the efficiency of the procedure.

* kozarv@pravni-fakultet.info

** ana.galjak@gmail.com

Keywords: small value dispute; withdrawal of lawsuit, judgment for absence; complaint; *beneficium novorum*

Introduction

The provisions of Chapter XXXIII of the Law on Civil Procedure provide for special rules of procedure in small claims, which enable simpler and cheaper ways of litigation. “A dispute of small value is a kind of summary procedure. The purpose of this procedure is to end the dispute as soon as possible” (Правни став ВТС, 2005).

A special procedure of reduced cognition in small claims (trivial, petty procedure) was known in our law in the system of laws from 1929, which after 1945 was not accepted in court practice for ideological reasons (Triva, Belajec i Dika 1986, 672). This type of procedure was reintroduced into our legal system by a legal amendment from 1972 with the aim of simplifying and speeding up the procedure in disputes that have no greater value (Познић 1987, 397). “Deviation from the general procedure here is based on the position that in disputes whose value is not great, those provisions that make the litigation more complex and prolong its duration should not be applied. This, it is true, reduces the guarantees for the accuracy of the verdict, but achieves expeditious adjudication in a huge number of disputes of relatively minor importance ” (398). In legal theory and some foreign legislation, the term “trivial procedure” is used (Лучић Видојковић и др. 2019, 76). In German law in the twentieth century, the trivial procedure (*Bagatellverfahren*) was provided as a special procedure that applied to all property disputes whose monetary value did not exceed 50 DM (Салма 2010, 125).

The same term is used in European Union law (“europäisches Bagatellverfahren”) when regulating the European Small Claims Procedure (Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort [BDW] 2021). Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure applies to all cross-border disputes in civil and commercial matters up to EUR 5000, with certain exceptions (Regulation 861/2007). The regulation creates a simplified and accelerated written procedure for dealing with cases of cross-border disputes of small value. This reduces costs and ensures that judgments handed down in one EU country are automatically enforced in another. Regulation (EC) No 861/2007 has been further improved and updated by Regulation (EU) 2015/2421, which also updated the rules for the procedure for the European order for payment first introduced under Regulation (EC) no. 1896/2006 (Regulation 2015/2421). These regulations remove obstacles to the proper functioning of civil proceedings by encouraging harmonization of the rules on civil procedure in force in the Member States. (Бордаш 2009, 87).

In the procedure on small value disputes, the rules from the general litigation procedure are applied accordingly in matters that are not regulated by the provisions of Chapter XXXIII. This means that in small claims disputes, the norms of the general procedure are not applied literally (as they read, literally), but with certain minor or major deviations and adjustments (Козар и Почуча 2014, 683). For deciding in each individual (specific) case in small claims, the basic idea is important, “as well as a certain deviation from the norm of general procedure, and in order not to jeopardize the basic goal of special procedure in small disputes, and at the same time provide adequate protection of rights, the protection of which in these disputes the parties request from the court” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). “A judge should take care to see the truth and judge according to his own conviction, where required by law; to be impartial and conscientious and to investigate the matter thoroughly, and whether the world will like his decision should not be taken into account, because citizens go to court for justice, and the judge says what justice is, because a judge knows the law” (Урошевић 1936).

Definition, census and significance of a small value dispute

Small value disputes are disputes in which the claim relates to a claim in cash that does not exceed the dinar equivalent of 3,000 euros at the middle exchange rate of the National Bank of Serbia on the day of filing the lawsuit, with that in the procedure in in small claims commercial disputes this limit is 30,000 euros (ЗПП 2020, чл. 468, ст. 1 и чл. 487, ст. 1).

The same limit value is prescribed in the procedure on small value disputes, which will also be conducted regarding the objection against the payment order, regarding the value of the disputed part of the payment order (ЗПП 2020, чл. 470). “In the mandate procedure, and regarding the objection against the payment order, if the value of the disputed part of the payment order does not exceed the amount of the dinar equivalent of 3,000 euros at the middle exchange rate of the NBS on the day of filing the lawsuit, then the rules of petty procedure will apply.” (Радованов 2014, 291). This limit also applies in litigations regarding objections against the decision on execution on the basis of a credible document. In both cases, the limit for commercial disputes of small value amounts to 30,000 euros.

Only the value of the main claim is relevant for determining the limit (census), while interest, contractual penalty and other ancillary claims, as well as the costs of the procedure are not taken into account if they do not constitute the main claim. (ЗПП 2020, чл. 28). “Since the value of the subject matter of the lawsuit or counterclaim is determined by the value of the principal debt, the interest due, contractual penalty and other ancillary claims as well as litigation

costs are therefore not taken into account if they do not constitute the principal claim” (Решење ПАС, Пж. 7567/10). For the second instance jurisdiction of the higher court, ie “for assessing whether it is a dispute of small value, it is not the value of the subject matter of the dispute disputed by the appeal, but the value of the subject matter of the dispute set by the claim” (Јовановић 2012, 11).

Some types of disputes are never small claims, regardless of the value of the subject matter of the dispute. This is a negative definition (Салма 2010, 134). Such claims are excluded by a special legal provision which stipulates that they are not considered small value disputes: real estate disputes, labor disputes and disputes due to state interference, regardless of the value indicated in the lawsuit (ЗПП 2020, чл. 469).

It was pointed out that there is a large number of proceedings in small value disputes, the value of which is so low (lower than 1,000.00 dinars), that for the same (value) it is superfluous to initiate a “large court mechanism”, which costs a lot compared to low value of the subject matter of the dispute - such disputes are essentially conducted due to litigation costs, the collection of which is the “main goal”, which is contrary to the purpose for which litigation is conducted - to protect subjective rights. Thus, the interest in conducting such a dispute is not legal, but exclusively economic. Mostly such disputes are conducted against the Republic of Serbia (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). These are trivial disputes to which the old rule *De minimis non curat praetor* should be applied (the praetor does not care about trifles). Therefore, it has been proposed in the domestic professional public that the law be amended by introducing the category of trivial disputes and prescribing special conditions for acting in that type of disputes. (Лучић Видојковић и др. 2019, 76). Lawsuits whose main goal is not to protect the violated or endangered civil subjective right, but to cause and collect the costs of court proceedings, should be rejected due to lack of legal interest, as a general procedural presumption that must exist in every type of lawsuit.

It was also proposed to consider “prescribing a minimum threshold for filing a lawsuit, ie that a lawsuit cannot be filed below a certain amount before a court, but before some other body, institution ... or to set lower rates for such lawsuits according to the Lawyer's Tariff and Tax rate, and in order not to be guided only by lucrative reasons, the exercise of the right to the costs of the procedure” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

The importance of this special litigation far exceeds the basic reason for its prescribing - fast and economical adjudication, with reduced costs, because due to the extremely high census, in relation to the total number of disputes, the number of small claims, and especially the number of small commercial disputes, is very large. All litigation judges in Serbia have more than half of the cases considered to be small claims. In practice, however, the largest number of such disputes does not exceed even the value of 100,000 dinars. Not a small

number of so-called trivial disputes - up to 20 euros. Although these disputes are not insignificant for citizens, the law stipulates that they should be resolved faster, simpler, according to a special procedure and with lower court costs, but this is not the case in practice. (Петровић 2019).

Increasing the debt by calculating default interest and a proposal to reduce the census

The real value of the subject matter of the dispute is also affected by other factors, such as default interest, regardless of the fact that ancillary claims are not taken into account when determining the limit for a small value dispute. Because, even during the court proceedings, the default interest does not stop flowing, so the debt, which the debtor could not settle voluntarily, or did not want to pay the disputed obligation, increases at a rate higher than 8% per year, provided that if the rate contracted interest (eg from a short-term loan agreement) is higher than the default interest rate, it runs even after the debtor's delay (300 2020, чл. 277, ст. 2). The debt of 300,000 dinars in arrears will increase to 469,348 dinars in five years, ie by more than 50%. After five years of debt arrears, the debt of 3,000 euros will amount to 4,199 euros, and in a small-value economic dispute, the debt of 30,000 euros will amount to 41,998 euros. The Law on Default Interest prescribes the amount of the rate and the manner of calculating the default interest paid by the debtor who is late in fulfilling the monetary obligation, on an annual basis, with the amount of debt denominated in dinars determined according to the reference interest rate of the National Bank of Serbia; and if the debt denominated in euros according to the reference interest rate of the European Central Bank on the main refinancing operations, which in both cases are increased by eight percentage points. Default interest rate for debt in euros, is also applied to liabilities whose amount is determined by the currency clause - when the amount of debt is in euros, and is paid in dinars (Козар 2019). The amount of debt denominated in another foreign currency, e.g. in Swiss francs is determined annually in the amount of the reference interest rate of the central bank of the country of domicile currency increased by eight percentage points (Козар 2018). Litigation, which by its nature lasts for several years, the dispute is resolved as a state of conflict of uncertainty between the parties - the alleged creditor and the alleged debtor, who acquire the legal procedural-legal status of executive creditor and executive debtor, only after the judgment becomes final and enforceable. However, default interest as a material and legal consequence of the debtor's delay precedes these proceedings and begins to run long before the initiation of litigation in which the disputed right is established, which is later enforced in enforcement proceedings, leading to a significant increase in debt (Козар 2020a, 855), although interest is not taken into account when determining the limit in a small value dispute.

At the same time, the conscientiousness of the debtor does not stop the flow of default interest. The absence of guilt for the debtor's delay (eg force majeure - debtor's illness, loss of job, etc.) does not release the debtor from the obligation to pay default interest, due to the objective understanding of the delay in our law (Kozar 2020b, 669). The effect of force majeure as a general basis for exemption from civil liability, and thus the issue of guilt of the debtor for non-performance, does not affect the creditor's right to default interest (Kozar 2020a, 856). Force majeure is an external circumstance (external fact) that has a stronger power than the power of the subject and acts independently of his will, its action cannot be predicted, or prevented or avoided, and affects the emergence, change or termination of a legal relationship (Ђорђевић и В. Станковић 1987, 157). In our legal system, the understanding of objective delay is accepted, so that the debtor falls into arrears as soon as he fails to fulfill the obligation within the deadline set for fulfillment, regardless of guilt (ЗОО 2020, чл. 324, ст. 1) (553). Only a creditor's delay, which occurs if the creditor refuses to accept the fulfillment without good reason or prevents him by his behavior, can lead to the termination of the debtor's delay, and thus to the termination of the calculation of default interest (ЗОО 2020, чл. 325, ст. 1 чл. 326, ст. 1 и чл. 326, ст. 2).

An individual whose regular income and available assets are not sufficient to fully settle receivables, which are increased daily by default interest, may, despite partial repayments, remain in the position of "eternal debtor" due to the rules on accrual of interest and costs, bearing in mind that in civil there is no "absolute" obsolescence of claims (Kozar 2020b, 667). If the debtor owes interest and costs in addition to the principal, the calculation is made by first paying the costs, then interest and finally the principal (ЗОО 2020, чл. 313). The statute of limitations is interrupted by filing a lawsuit and any other action taken by the creditor against the debtor before a court or other competent authority, in order to determine, secure or realize the claim (ЗОО 2020, чл. 388). When the interruption of the limitation period has occurred due to a request for enforcement or security, the limitation period shall begin to run again from the day of the completion of this procedure (ЗОО 2020, чл. 392, ст. 4 и 5).

The average gross salary per employee in the Republic of Serbia in February 2021 amounted to 85,864 dinars (Cekos 2021). The average salary without taxes and contributions (net) was 62,280 dinars, which at the middle exchange rate on April 27, 2021, is 529.65 euros (Републички завод за статистику [РЗС] 2021). The following is the conclusion that the limit value for a small dispute of 3,000 euros in dinars at the middle exchange rate of the National Bank of Serbia on the day of filing the lawsuit is approximately the amount of six months of average net salary. When the average pension is taken into account, which in March 2021 amounted to 29,378 dinars (or 249.84 euros), the limit for a small value dispute exceeds the amount of the annual pension (Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање [РФПИО] 2021).

If one of the parties to the dispute private individual categories of entrepreneurs, and the other is also an entrepreneur or other business entity (eg, a company) or other legal entity, a dispute arose in performing activities of entrepreneurs, then it comes to the business of small value in whose limit is 30,000 euros, which is ten times more than the limit applicable to civil disputes, and is disproportionate to the economic strength of many litigants.

Therefore, the domestic expert public proposed to “change - lower the threshold of 3,000.00 euros at the middle exchange rate of the NBS on the day of filing the lawsuit, ie to align it with the economic standard of the citizens of the Republic of Serbia, taking into account the censuses of neighboring countries, which were found to be similar to the economic standard of the citizens of those countries (eg the prescribed census in Montenegro is 500.00 euros, then in Croatia 10,000.00 kuna, which is about 1,355.00 euros, in BiH 3,000.00 convertible marks, which is about 1,528.00 euros, etc.)” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). It was concluded that “for many citizens of Serbia EUR 3,000 is not a small amount, but the referee Forum proposes that the threshold drops to 900 euros, or the value of two times the average salary in Serbia. The average net salary in the Republic of Serbia in January 2019 was 54,521 dinars. The census for small value disputes can be set in the amount of about two average net salaries, which amounts to about 110,000 dinars, or about 900 euros...” As an argument for this proposal is given for example Germany, where the small claims are those where the claim does not exceed 600 euros. In the Czech Republic it is 370 euros, and Montenegro 1,000 euros. “In order to determine the optimal census in small value disputes, it is necessary to keep in mind on the one hand objective parameters, such as the average salary and purchasing power of the population, and on the other hand the subjective attitudes of citizens about what is small and what is big value. Regardless of the property value, the parties value their dispute the most. However, the census is set too high in our country ”, so it was proposed to reduce it to 900 euros (Петровић 2019).

One of the solutions could be that the census, on which the application of special rules on the procedure in small disputes depends, be prescribed according to a subjective criterion, ie depending on the characteristics of the debtor, ie the defendant, based on the rule of non-suspension of appeal against first instance verdict, which ordered the payment of claims that do not exceed the dinar equivalent of 300 euros to a private individual or 1000 euros to a legal entity or entrepreneur does not delay the execution (ЗПП 2020, чл. 368). Thus, the census would not depend on the actual jurisdiction - whether the procedure in a small value dispute is conducted before the basic court or before the commercial court (when special rules of procedure in commercial disputes apply in which the limit of 30,000 euros applies, regardless of the nature of the parties) , whether the defendant is a private individual who does not perform economic activity, or it is a legal entity or entrepreneur, which would contribute to the threshold value for the application of this special type of procedure to be harmonized with the economic strength of the person to pay the debt or perform some other act.

The consequences of absence from the trial hearing

In order to expedite the proceedings, significant consequences of the absence of the parties from the main hearing are foreseen, which are reflected in the fiction of withdrawing the lawsuit or in the obligation of the court to render a verdict due to the absence (Vrhovšek i Kozar 2020, 235).

If the plaintiff fails to appear at the main hearing, a duly summoned, it shall be deemed that he had withdrawn the complaint (ЗПП 2020, чл. 475, ст. 1). “The fiction of withdrawing the lawsuit is a sanction for the plaintiff who, after filing the lawsuit, misses the activities in the lawsuit because the prosecutor has the right and duty to take care of the protection of his rights. The fact that he was absent from the hearing is an expression of his disposition” (Г. Станковић 2013, 574). It is a coercive provision from which the irrefutable presumption of withdrawing the lawsuit is derived (Čizmić 2020, 262). The presumption of withdrawal of the lawsuit is irrefutable and the fact that is presumed is that the legal consequence of the withdrawal of the lawsuit occurred *ex lege*, and not that the plaintiff gave or should have given a statement to withdraw the lawsuit with which the defendant should only agree in order for legal consequences withdrawal of the lawsuit. When this legal presumption is fulfilled, the lawsuit is considered withdrawn by the law itself, and the court's decision is declaratory in nature, because the court only establishes a fact that has already occurred *ex lege* (253–254). This means that the court in a dispute of small value is not obliged to assess the justification of the absence as in the regular procedure, when the law in Art. 311 st. 2 for a similar legal situation, ie for the occurrence of legal fiction on the withdrawal of the lawsuit, as a consequence of the absence of both litigants from the main hearing, requests that the parties be “unjustifiably absent”, stipulating that if both the plaintiff and the defendant are unjustifiably absent from the main hearing or refuse to discuss, the lawsuit is considered withdrawn. (Vrhovšek i Kozar 2020, 236). “By his absence from the hearing, the duly summoned prosecutor showed that he has no interest in discussing before the court and no interest in making a decision on the merits which would resolve the dispute which is the subject of litigation.” (Г. Станковић 2013, 574).

On the other hand, the court will pass a verdict due to absence if the defendant does not come to the hearing for the main hearing, and is duly summoned. This type of judgment is called a contumacy judgment, derived from the Latin word *contumax* which means stubborn, defiant (М. Stanković i Despotović 2019, 91). The verdict due to absence was retained in a special procedure in litigation on small claims, but now with a different legal nature in relation to the previous law (Лутовац 2011, 115). The regulation stipulating that the court in a special procedure on small claims will render a judgment due to absence if the defendant does not appear at the main hearing, and is duly summoned, regarding other issues, ie other conditions for passing this judgment, refers to the general application of the general regulations that regulate in detail the passing of a

judgment due to absence in the general procedure (ЗПП 2020, чл. 475, ст. 2). In the legal literature, this legal solution is explained by the necessity to refer “to Article 351 of the Law on Civil Procedure, because without reference it could be concluded that in order to reach this type of verdict it is enough that only the defendant is absent from the main hearing, whether other conditions prescribed by law are met” (Бодирова 2015, 663). The reason for the absence of the defendant is not essential for a judgment by default, but can be important for a decision on the proposal to restore the status quo ante. Therefore, “if the defendant does not come to the hearing for the main hearing, and is duly summoned, the court is obliged to render a verdict due to absence” (Г. Станковић 2013, 574). According to the case law, “in the case of the defendant's failure to appear at the hearing, when he informed the court that he was unable to attend due to health problems, it does not mean that the conditions for a judgment due to absence were not met, because when it comes to small claims, the court does not appreciate the justification of the reasons for absence from the hearing, but the party may point them out in the proposal for restitution.” (Пресуда ПАС, Пж. 8317/13). “A judgment due to absence will be rendered in a dispute of small value whenever the duly summoned defendant does not appear at the hearing, regardless of the justification of the reason for absence.” (Пресуда ПАС, Пж. 2324/10).

One of the important conditions for passing a verdict due to absence is the conclusiveness of the lawsuit, ie. that the merits of the claim arise from the facts stated in the claim (ЗПП 2020, чл. 351, ст. 1, тач. 3) (М. Stanković i Despotović 2019, 92). Because, in the case of a judgment due to absence, in the opinion of legal theory, there is a fiction of acknowledging the facts presented in the lawsuit, so that the court without proof takes as factual basis its meritorious decision the factual claims on which the present prosecutor bases his request (Познић 1987, 285–286). According to the case law, the essence of the verdict due to the absence in the procedure on small value disputes is based on the fiction of acknowledging the facts presented in the lawsuit, so that the court, without proof, takes as a factual basis for its decision on the merits the factual allegations on which the present prosecutor bases his request (Пресуда ПАС, Пж. 6745/06). “Since the court does not establish the essential facts when passing the verdict due to absence ... there is therefore no place for the application of the rules on the burden of proof” (Решење ПАС, Пж. 6616/12). The court is released from the need to prove the facts on which the claim is based, ie to determine the life event that determined its identity, but it already applies the substantive law to those facts *ex officio*, examining whether the claim is based on any legal basis.

The limitation reasons of appeal - non-application of the principle of *beneficium novorum*

An important feature of the malicious procedure is the non-application of the principle of *beneficium novorum* - the right to present new facts and new

evidence (novelty) in the procedure. A judgment or decision terminating a litigation in small claims proceedings may be challenged by an appeal only due to an absolutely significant violation of the provisions of the litigation procedure referred to in Art. 374 st. 2 of this law and due to incorrect application of substantive law (ЗПП 2020, чл. 479, ст. 1). “The focus of the regulations on the procedure in small claims is among the regulations on legal remedies. For reasons that can be filed, appeals against judgments and decisions have been significantly reduced” (Triva, Belajec i Dika 1986, 673). In the case law, the position is taken on the wrong application of the substantive law in the judgment due to the absence as a reason for its modification: “If in the appeal procedure the second instance court finds that the judgment due to absence was rendered with incorrect application of substantive law, and which it takes into account ex officio in the judgment due to absence, it will change the judgment by correctly applying substantive law.” The verdict further states: “As in the case of passing a verdict due to the absence of... the second instance court in the appeal procedure ex officio examines the correctness of the application of substantive law, in this case the Higher Commercial Court found that the appeal was founded, because having in mind the factual allegations, the first instance court factual situation erroneously applied the substantive law when he adopted the claim, and therefore the correct application of the substantive law - Article 211 of the Law on Obligations rendered this judgment by which... the first instance judgment is amended by rejecting the claim as unfounded” (Пресуда ВТС, Пж. 3278/06).

It follows that a decision resolving a small value dispute cannot be challenged due to an erroneously or incompletely established factual situation. The impossibility of challenging the judgment due to absence due to the factual situation was also accepted by the case law: “In the appeal, the factual situation established in the first instance procedure in a small value dispute cannot be disputed” (Решење ПАС, Пж. 5346/11). In doing so, “in order to assess the admissibility of the grounds of appeal against the judgment in the small claims procedure, it is not the grounds of appeal that are stated, but their content.” The explanation states that: “In the appeal, the plaintiff does not state the erroneously and incompletely established factual situation as the reason for the appeal, although in the text of the appeal itself he disputes the facts established by the first instance court regarding the execution of services whose price is requested. Such appellate allegations are not allowed for the stated reasons, so they were not considered in the appeal procedure” (Пресуда ПАС, Пж. 12913/10).

“Beneficium novorum principle does not apply when it comes to the appeal of this special legal proceedings. For that reason, the parties are obliged to present all the facts and evidence related to the main matter during the first instance proceedings” (Г. Станковић 2006). This position of legal theory is also accepted in court practice: “On the reasons for contesting the request for which a decision on execution was made on the basis of a credible document, the defendant must submit evidence with an objection to the same decision, and no later

than the conclusion of the main hearing. Evidence submitted by the defendant with the appeal against the judgment due to absence will not be considered by the court, because in the appeal in small claims proceedings the established factual situation cannot be disputed, but it can be submitted only due to (absolutely) significant violation of procedural provisions and misapplication of material rights” (Пресуда ПАС, Пж. 1775/12).

“In addition, the court of first instance, since the appeal cannot be filed due to erroneously or incompletely established facts, will not be able to revoke the first instance decision if it finds that the challenged decision has material defects, nor can it change it if it assesses the established factual situation in a specific litigation differently (Г. Станковић 2006). “In small claims proceedings, a second-instance court may not overturn a decision and return it to a first-instance court for a retrial if it doubts the accuracy of the facts.” (Салма 2010, 137). This means that in small claims, a two-stage assessment of evidence is excluded, because the second-instance court controls only the legality of the first-instance verdict - whether the first-instance court correctly applied the substantive right to the established factual situation, as well as whether there are absolutely significant violations of the provisions of the civil procedure that the appellant pointed out or from Art. 374, para. 2, point 1 to 3, 5, 7, and 9 which he monitors *ex officio*. At the same time, “the second-instance court oversees the claim only pays attention to the party's request” (Решење ВТС, Пж. 2974/06).

It should be noted that the current law prescribes the preclusion of new facts and evidence in the appeal, as a general rule that is applied in the general procedure (ЗПП 2020, чл. 372, ст. 1). “A similar rule was provided in Art. 359 of the previous law, while such a restriction in Art. 496a of the Civil Procedure Act of 1977 was provided only for proceedings in commercial disputes” (Козар 2012, 161–162).

There is an opinion that “the current provisions of the Law on Civil Procedure, which also refer to a special procedure on small claims, do not lead to their basic goal, which is to quickly, economically and efficiently end this procedure.” It was also concluded that “the threshold of 3,000.00 euros at the middle exchange rate of the NBS on the day of filing the lawsuit is too high, given the economic standard of the citizens of the Republic of Serbia”, as well as that such a high census calls into question the possibility of achieving adequate protection in the court, “if it is taken into account that the second-instance appeal procedure does not discuss whether the factual situation was completely and correctly established in the first-instance procedure or not and that no revision is allowed against decisions made in the second-instance appeal procedure” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

Also, relatively significant violations of the regulations of civil procedure are not an ground of appeal against a decision in a small claims dispute. According to the case-law, “the existence of relatively significant breaches of proce-

ture” cannot be examined in a small claims appeal, bearing in mind that a judgment or decision terminating a litigation in small claims proceedings may be challenged only for an absolutely substantial violation of the provisions of the civil procedure...” In the explanation, it was concluded that “...The evidentiary procedure, as well as the assessment of the presented evidence, is unfoundedly refuted by the appeal. This is because these appellate allegations refer to the existence of a relatively significant violation of the civil procedure because they concern the course of the evidentiary procedure, the examination of witnesses..., the expert examination procedure..., the evaluation of evidence...” (Пресуда BTC, Пж. 10278/05).

The question is whether, as Poznic believes (1987, 399): “dismiss the appellate court as an inadmissible appeal based solely on the reasons why the decision cannot be challenged”, for example, due to an erroneously or incompletely established factual situation or due to a relatively significant violation of the provisions of civil procedure, or will decide on the merits of the appeal, applying the rules of general procedure according to which “the second instance court examines the first instance verdict within the limits of the reasons stated in the appeal, paying attention *ex officio* to significant violations of the provisions of Article 374 paragraph 2 item 1) to 3), 5), 7), and 9), as well as to the proper application of substantive law (ЗППП 2020, чл. 386, ст. 3). It seems that the more correct position is that the second instance court should *ex officio* examine the correctness of the application of substantive law and the stated absolutely significant violation of the provisions of civil procedure, and make a meritorious decision even when the appeal is based on impermissible reasons.

Regarding the appeal in the procedure on small disputes, the provisions of the general procedure do not apply, which enable the second instance court to revoke the judgment of the first instance court and return the case to that court for retrial if it considers that due to new facts and new evidence a new main hearing is held before the first instance court, or if due to incorrect application of the substantive law the factual situation was incompletely established (ЗППП, 2020, чл. 392 и 479, ст. 2). Therefore, in this procedure, it is not possible to apply Art. 392, which refers to the established factual situation, which cannot be refuted by an appeal, and therefore cannot be the subject of examination by the second instance court in the appellate procedure. This is a consequence of the exclusion of the principle of *beneficium novorum*, ie the impossibility of rebutting the judgment due to an erroneously or incompletely established factual situation.

Conclusion

To resolve issues, to which has been shown in this paper, it is essential that judges, both first-degree and second degree, in small claims pursuant to applica-

ble general provisions of the Code of Civil Procedure and to unify case law, because only uniform jurisprudence contributes to legal security (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019). “So, a judge must know the laws, but knowing the laws does not mean knowing the words, the text of the law by heart, but knowing the spirit of the law, their power and authority. This further means that it is unusually useful for a judge to follow the jurisprudence of higher courts and make more important decisions with his remarks on legal regulations, because in that way the judge will achieve uniformity of trial and distribute justice equally to all interested parties” (Урошевић 1936). “However, from the views expressed in court decisions, it follows that there is a difference in the application of the law. It is not disputed that certain differences in the interpretation of law occur and must be accepted in any legal system based on a network of courts of first instance. But if the difference arises before the same court, it creates a state of continuing legal uncertainty, which undermines trust in the judiciary” (Милојевић, Андрејевић и Крстајић 2015, 9). “That is why equal treatment of courts in the same and similar disputes is necessary, because equal treatment of courts in the mentioned disputes has a positive effect on citizens' trust in the judiciary, as well as on strengthening legal security of citizens through equal protection of their rights before courts” (Врховшек, Михајлов и Чабаркапа 2019).

It is necessary to make the procedure in small value disputes more economical, faster and cheaper. However, what must always be kept in mind is that short deadlines are not always a guarantee of good justice. In this regard, the European Court of Human Rights recalls that Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms prescribes the temporal efficiency of judicial proceedings, but also guarantees a more general principle of good administration of justice. but more just actions (ECHR, 42585/98, par. 54).

Reducing the threshold would ensure a higher quality of judicial protection, as many disputes would be resolved according to the rules of general procedure, which would at the same time prolong the duration of litigation. On the other hand, the number of small claims would be reduced, and thus the number of appeals against judgments resolved by a higher court, which would at the same time lead to an increased influx of cases in the appellate courts, in second instance proceedings.

We believe that the threshold value, on which the application of special rules on procedure in small claims disputes depends, should be prescribed according to a subjective criterion, ie depending on the characteristics of the debtor, ie the defendant, which means that the threshold would depend on whether the defendant is a private individual who does not perform economic activity, or it is a legal entity, ie an entrepreneur. This would contribute to the threshold value for the application of this special type of litigation being harmonized with the economic strength of the person who has to pay the debt or fulfill some other act.

References

1. Бордаш, Бернадет. 2009. „Осврт на последице надлежности Европске заједнице у материји међународног приватног права.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 43 (1): 85–106.
2. Bundesministerium für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort [BDW]. 2021. “Europäisches Bagatellverfahren.” *Österreichs digitales Amt* 10.05.2021. https://www.oesterreich.gv.at/themen/dokumente_und_recht/zivilrecht/2/1/Seite.1010327.html.
3. Бодирога, Никола. 2015. „Неки проблеми у примени закона о парничном поступку у споровима мале вредности.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 49 (2): 653 – 670 .
4. Врховшек, Владимир, Марија Михајлов и Јадранка Чабаркапа. 2019. „Поступак у споровима мале вредности.” *Билтен Вишег суда у Београду* (90): 221–230.
5. Vrhovšek, Vladimir i Vladimir Kozar. 2020. „Posledice izostanka u sporovima male vrednosti.” U *Unifikacija prava i pravna sigurnost - Zbornik radova 33. Susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović*, Том III, ur. Jelena S. Perović Vujačić, 233–250. Београд: Копачићка школа природног права – Slobodan Perović.
6. Ђорђевић, Живомир и Владан Станковић. 1987. *Облигационо право*. Београд: Научна књига. стр. 157.
7. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, "Службени лист СЦГ" - Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005, 7/2005, "Службени гласник Републике Србије - Међународни уговори", бр. 12/2010, 10/2015.
8. Закон о парничном поступку [ЗПП], „Службени гласник Републике Србије”, бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 87/2018, 18/2020.
9. Закон о затезној камати, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 119/2012.
10. Закон о облигационим односима [ЗОО], „Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 31/93, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 18/2020.
11. *Intiba v. Turkey*, No 42585/98, - Court (Second Section) - Judgment (Merits) of 24 May 2005, ECLI:CE:ECHR:2005:0524JUD004258598
12. Јовановић, Власта. 2012. „Спорна правна питања и правна схватања врховног касационог суда.” *Билтен Врховног касационог суда* (3): 11–12.
13. Козар, Владимир. 2012. „Преклузија нових чињеница и доказа у парничном поступку.” У *Актуелна питања савременог законодавства*, ур. Сlobодан Перовић, 161–170. Будва – Београд: Савез удружења правника Србије и Републике Српске.
14. Козар, Владимир. 2018. „Раскид уговора о кредиту са валутном клаузулом због промена курса швајцарског франка.” *Култура полиса XV* (36): 597–610.

15. Козар, Владимир. 2019. „Ништавост валутне клаузуле – ограничење слободe пружања финансијских услуга и нарушавање правне сигурности.” У *Слобода пружања услуга и правна сигурност*, ур. Миодраг Мићовић, 217–246. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке.
16. Козар, Владимир. 2020а. „Уједначавање положаја инсолвентних правних и физичких лица увођењем личног банкрота.” У *Услуге и права корисника*, ур. Миодраг Мићовић, 851–873. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке.
17. Козар, Владимир. 2020б. „Хуманизација положаја дужника – индивидуални стечај.” *Култура полиса*, XVII (41): 665–680.
18. Козар, Владимир и Милан Почуча. 2014. *Коментар Закона о парничном поступку са новелама из 2014. године, судском праксом и регистром појмова*, друго измењено и допуњено издање. Београд: Пословни биро.
19. Лучић Видојковић, Ана, Ивана Нинчић, Ненад Цвјетићанин, Небојша Ђуричић, и Снежана Марјановић. 2019. *Анализа спорова мале вредности*. Београд: Форум судија Србије.
20. Лутовац, Звездана. 2011. „Новине у закону о парничном поступку – нови ЗПП.” *Билтен Врховног касационог суда* (3): 108–116.
21. Милојевић, Драгомир, Снежана Андрејевић и Веско Крстајић. 2015. *Уједначавање судске праксе–изазови и могућа решења*. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији.
22. Познић, Боривоје. 1987. *Грађанско процесно право*. Београд: Савремена администрација.
23. Правни став Вишег трговинског суда [ВТС] утврђен на седници Одељења за привредне спорове од 19. и 20.09.2005. године
24. Петровић, Александра. 2019. „До 3.000 евра – мали судски спор.” *Политика*. 18.11.2019. <http://www.politika.rs/sr/clanak/442221/Do-3-000-evra-mali-sudski-spor>.
25. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 8317/13 од 13.11.2013. године.
26. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 2324/10 од 13.05.2010. године.
27. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 6745/06 од 23.08.2006. године.
28. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 3278/06 од 12.04.2006. године.
29. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 12913/10 од 18.08.2011. године.
30. Пресуда Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 1775/12 од 01.03.2012. године.
31. Пресуда Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 10278/05 од 14. марта 2006. године.
32. Радованов, Александар. 2014. *Грађанско процесно право*, четврто измењено издање. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.

33. Републички завод за статистику [РЗС]. 2021. „Зараде.” *Републички завод за статистику* 10.05.2021. <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/trziste-rada/zarade>.
34. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 7567/10 од 03.06.2010. године.
35. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 6616/12 од 10.04.2013. године.
36. Решење Привредног апелационог суда, [ПАС], Пж. 5346/11 од 09.02.2012. године.
37. Решење Вишег трговинског суда, [ВТС], Пж. 2974/06 од 29.9.2006. године.
38. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање [РФПИО]. 2021. „Просечан износ пензије.” *Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање* 10.05.2021. <https://www.pio.rs/sites/default/files/Statistike/Prosečna%20penzija/2021/Prosecan%20iznos%20penzije%20MART-2021.pdf>.
39. Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure, OJ L 199, 31.7.2007, p. 1–22.
40. Regulation (EU) 2015/2421 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 amending Regulation (EC) No 861/2007 establishing a European Small Claims Procedure and Regulation (EC) No 1896/2006 creating a European order for payment procedure, OJ L 341, 24.12.2015, p. 1–13.
41. Салма, Марија. 2010. „Поступак у споровима мале вредности.” *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 44 (2): 121–141.
42. Станковић, Гордана. 2006. „Погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање као разлог за жалбу у парничном поступку.” *Билтен судске праксе Врховног суда Србије* (1). 7.05.2021. <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/31022>.
43. Станковић, Гордана. 2013. *Грађанско процесно право*, Прва свеска. Београд: Мегатренд универзитет.
44. Stanković, Marko i Danijela Despotović. 2019. „Kontradiktorne i presude na osnovu dispozitivnih radnji stranaka u Srbiji i u uporednom pravu.” *Pravo – teorija i praksa* 36 (7–9): 82–102. <https://doi.org/10.5937/ptp1907082S>.
45. Triva, Siniša, Velimir Belajec, i Mihajlo Dika. 1986. *Грађанско парнично процесно право*, šesto izmenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
46. Урошевић, Лаза. 1936. *Шта је све потребно да постанеш праведни судија?* Београд: Удружење судија Краљевине Југославије.
47. Cekos. 2021. „Саопштење ЗР10 Републичког завода за статистику бр. 107 од 26.04.2021.” 10.05.2021. *Cekos*. <http://www.cekos.rs/prose%C4%8Dne-bruto-zarade-plate-februar-2021-godine>.
48. Čizmić, Jozo. 2020. „Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP 2019.” *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41 (1): 243–267.